

ข้าวยากหมากแพง

โดย Min Sen Concept (Social) 20 มกราคม 2564

คำว่าข้าวยากหมากแพง ถือเป็นสำนวน โดยหมายถึง ข้าวหาได้ยากมีราคาแพง และผลไม้มิมีราคาแพง ในภาวะที่การผลิตไม่ได้ผลหรือเกิดภัยธรรมชาติ ทำให้ข้าวมีปริมาณน้อยและหาได้ยาก ข้าวก็จะมีราคาแพง เมื่อข้าวมีราคาแพง หมากผลไม้รวมทั้งสินค้าอื่น ๆ ก็จะมีราคาแพง ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมยุคใหม่ มักจะสัมพันธ์กับ น้ำมันแพง ทำให้สินค้าอื่น ๆ ราคาแพงไปตามกัน โดยรวมจะหมายถึง ภาวะที่อาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคทั้งหลาย ขาดแคลนและมีราคาแพง ปัญหาการเกิดข้าวยากหมากแพง เกิดจาก

1. ภัยธรรมชาติ เช่น ความแห้งแล้ง หรือภาวะวิกฤติฉุกเฉิน เช่น ภาวะสึนามิ แผ่นดินไหว หรืออาจกล่าวถึงสภาพโลกร้อน และการระบาดของโรค เช่น COVID-19
2. ภัยจากมนุษย์ คือ สงคราม สงครามจะก่อให้เกิดการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค จนทำให้ทุกสิ่งมีราคาสูงขึ้น ประชาชนอยู่กันลำบาก

ในองค์กรระดับโลกที่มีการดำเนินการเพื่อช่วยลดปัญหาการเกิดข้าวยากหมากแพง คือ Famine relief โดยนิยามที่เขาให้ คือ ภาวะที่ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีสถานะขาดแคลนอาหาร และอาจก่อให้เกิดการเสียชีวิตจากการขาดอาหาร

เพิ่มขึ้น แม้ว่าการเติบโตของเทคโนโลยี และการพัฒนา เศรษฐกิจของโลกสมัยใหม่ แต่ภาวะข้าวยากหมากแพงยังคงมี อยู่ในอีกหลายส่วนของโลก โดยมากจะอยู่ในประเทศที่กำลัง พัฒนา

ในภาวะวิกฤติการระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลให้เศรษฐกิจ ของโลก ทำให้คนหลายล้านคนตกงานและความยากจน การ ช่วยเหลือโดยภาครัฐ และองค์กรต่าง ๆ จะช่วยจัดการด้าน อาหารและสิ่งจำเป็นเกี่ยวกับการบริโภค

การแบ่งระดับของข้าวยากหมากแพง ในมิติของ Famine Scale เป็นการบอกถึงความมั่นคงทางอาหาร ที่ทำให้ประชากร ทั้งหมดมีอาหารเพียงพอแก่การบริโภค เพราะการพูดว่าข้าวยากหมากแพง โดยทั่วไปเป็นความรู้สึก และเป็นเรื่องที่มี กี่ยวข้องกับการเมือง เพราะฉะนั้นการบอกเรื่องนี้ควรจะต้องมี มาตรฐานในการสื่อสารให้ไปในทิศทางเดียวกัน หรือคิดเห็น เหมือนกันเพื่อให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ได้มาถึง และในมิตินี้ มักจะมีระดับความรุนแรงค่อนข้างมาก คือ ประชาชนจำนวนมาก จะต้องเสียชีวิตจากการอดอาหารในพื้นที่เฉพาะ หรืออาจจะ เป็นการขาดแคลนอาหารที่เป็นปัญหาเรื้อรัง และกำลังจะ ก่อให้เกิดการกระจายของการเสียชีวิตจากการขาดอาหารนั้น ๆ โดยมีการนิยามแบบ Indian Famine Codes ที่ทำในปี 1880s แบ่งเป็น 3 ระดับของความไม่มั่นคงทางด้านอาหาร คือ ใกล้เคียงขาดแคลน ขาดแคลน และข้าวยากหมากแพง โดย การขาดแคลน จะอธิบายว่าเป็นการล้มเหลวในการปลูก ติดต่อกันถึง 3 ปี และพื้นที่ในการเพาะปลูกไม่น้อยกว่า 1/3 เสียหาย และประชาชนได้รับความเดือดร้อน ส่วนคำว่าข้าวยาก

หมากแพง จะกล่าวถึงราคาอาหารเพิ่มขึ้นกว่าปกติถึง 140 % มีการเคลื่อนย้ายของประชาชนเพื่อออกไปหาที่อยู่ใหม่ที่มีอาหาร และมีอัตราการเสียชีวิตเพิ่มขึ้น

ในการศึกษาทั่วโลกของชาวยากหมากแพงในช่วงปี 1980s-1990s พบว่าประชาชนมีการปรับตัวกับภาวะขาดแคลนอาหาร โดยแบ่งออกเป็น 4 ชั้น คือ

1. ภาวะขาดแคลนชั่วคราว Reversible strategies เป็นการตอบสนองปกติกับความเครียดด้านอาหาร ด้วยการปรับอาหารและการหารายได้เพิ่มเติม
2. ภาวะขาดแคลนจริงจัง Irreversible strategies เป็นการตอบสนองต่อการขาดแคลนอาหารระยะยาว ด้วยการขายสัตว์ที่เป็นพ่อแม่พันธุ์ การขายฝากที่ดิน การขายสินทรัพย์อื่น ๆ เพื่อช่วยให้ตนเองอยู่รอดในระยะยาวที่ยากลำบาก
3. ภาวะล้มเหลวในการจัดการความคาดหวังในชีวิต failure of internal coping เป็นการเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากภายนอก อยู่ในสภาวะที่พึ่งตนเองไม่ได้แล้ว และต้องการอาหารและความช่วยเหลือจากภายนอก
4. ภาวะขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรง Severe malnutrition leading to weakened ที่ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย มีเจ็บป่วย และอาจถึงกับเสียชีวิต

เมื่อกล่าวถึงการขาดแคลนอาหาร จึงต้องกล่าวถึง ระบบที่ทาง องค์การสหประชาชาติกำหนดด้านโภชนาการสำหรับผู้พลพ ที่ เรียกว่า The United Nations Refugee Information System lists ที่กำหนดตัวชี้วัดหลายส่วน แต่ที่สำคัญ คือ กำหนดอัตราการเสียชีวิตที่เรียกว่า Crude mortality rate (CMR) คือ อัตราการเสียชีวิตต่อประชากรพันคนในช่วงเวลานั้น คือ ถ้ามากถึง 1/1000 ต่อวัน จะถือว่าเป็นภาวะรุนแรง และหากมากกว่า 2/1000 ต่อวัน จะเป็นภาวะฉุกเฉินที่เริ่มจะควบคุมไม่ได้ นอกจากนี้ยังให้ความสนใจกับเด็กที่อายุน้อยกว่า 5 ปี โดยกำหนด Under-five mortality rate (U5MR) คือ ถ้าเด็กต่ำกว่า 5 ปีเสียชีวิตเกินกว่า 2/1000 ต่อวัน ถือว่าเป็นภาวะรุนแรง และ 4/1000 ต่อวัน ถือว่าเป็นภาวะฉุกเฉินที่เริ่มควบคุมไม่ได้

หรือหากจะจัดตาม Institute of Development Studies at the University of Sussex โดย Paul Howe และ Stephen Devereux จัดเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับ 0 เป็นระดับที่มีความมั่นคงทางอาหาร อัตราการเสียชีวิตน้อยกว่า 0.2/1000 คนต่อวัน และเด็กมีอัตราน้ำหนักตัวน้อยกว่ามาตรฐานไม่เกิน 2.3 % หมายถึง ราคาอาหารค่อนข้างคงที่ คนไม่เครียดกับปัญหาด้านราคาของอาหาร

ระดับ 1 เป็นระดับที่เริ่มไม่มั่นคงทางอาหาร อัตราการเสียชีวิตประมาณ 0.2-0.5/100 คนต่อวัน และเด็กมีอัตราน้ำหนักตัวน้อย

กว่ามาตรฐาน 2.3-10 % หมายถึง ราคาอาหารค่อนข้างไม่คงที่ มีการขาดแคลนอาหารตามฤดูกาล จะมีการใช้กลไกที่หนึ่ง คือ ภาวะขาดแคลนชั่วคราว หรือ reversible coping strategies

ระดับที่ 2 เป็นวิกฤติทางอาหาร คนเสียชีวิต 0.5-1/1000 คนต่อวัน และเด็กมีอัตราน้ำหนักตัวน้อยกว่ามาตรฐาน 20 % สังคมได้รับผลกระทบด้านราคาอาหารที่เพิ่มขึ้นอย่างรุนแรง การปรับตัวของคนจะเริ่มยากขึ้น จะเข้าสู่กลไกที่เป็นทั้งการล้มเหลวในการจัดการ หรือในภาวะขาดแคลนจริงจัง จึงมีทั้งการขายสินทรัพย์ และเริ่มที่จะเรียกร้องความช่วยเหลือจากภายนอก

ระดับ 3 เป็นระดับข้าวยากมากแพง อัตราการเสียชีวิต 1-5/1000 คนต่อวัน และเด็กมีน้ำหนักตัวต่ำกว่ามาตรฐาน 20-40 % เป็นระยะที่สังคมมีปัญหา ตลาดเริ่มจะล่มสลาย คนเริ่มต่อสู้เพื่อความอยู่รอด มีการเคลื่อนย้ายที่อยู่เพื่อขอความช่วยเหลือ และสังคมมีปัญหามากมาย

ระดับ 4 เป็นข้าวยากมากแพงรุนแรง อัตราการเสียชีวิต 5-15/1000 คนต่อวัน และเด็กมีน้ำหนักตัวต่ำกว่ามาตรฐานมากกว่า 40 % สังคมล่มสลาย ตลาดปิด การต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดเป็นไปในวงกว้าง ปัญหาสังคมหลากหลายและรุนแรง

ระดับ 5 เป็นข้าวยากมากแพงรุนแรงสูงสุด อัตราการเสียชีวิตมากกว่า 15/1000 คนต่อวัน สังคมล่มสลาย การเสียชีวิตเกิดขึ้นในวงกว้าง

องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ World Food Programme (WFP) เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรสหประชาชาติ ที่ดูแลด้านสิทธิมนุษยชน โดยให้ความสนใจด้านผู้อดอยาก และความมั่นคงด้านอาหาร เป็นองค์กรที่ช่วยจัดหาอาหารให้กับโรงเรียนต่าง ๆ โดยเริ่มก่อตั้งในปี 1961 ที่สำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงโรม และมีสำนักงานกว่า 80 ประเทศทั่วโลก โดยองค์กรนี้จะช่วยหาเทคนิคและช่วยเหลือในการสร้างการเตรียมพร้อมรับมือกับการขาดแคลนอาหาร การจัดการในการส่งอาหาร และระบบขนส่งเพื่อช่วยเหลือ โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากโลกร้อน โดยการสนับสนุนต่าง ๆ มีทั้งการให้เงิน การให้เครื่องมือ อุปกรณ์ ทาง การแพทย์และยา รวมถึงการช่วยเหลือทางด้านสิทธิมนุษยชน และในปี 2020 ได้ให้ความช่วยเหลือคนกว่า 115.5 ล้านคน ใน 80 ประเทศทั่วโลก โดยใช้งบประมาณกว่า 8.4 พันล้านเหรียญ

ที่เขียนมาไม่ได้จะบอกว่า ไม่ต้องทำอะไร และจะชื่นชมคนที่ดูแลปัญหาทุกข์สุขของประชาชน แต่แนวทางการดำเนินการแก้ไขสำหรับผู้ดำเนินนโยบาย อาจจะแก้ไขให้มีการนำเอาอาหารบางประเภท เพื่อลดราคาของที่แพงอยู่ในปัจจุบัน เพราะเมื่อนำเข้าสินค้าที่มีราคาถูกลงกว่า สินค้าในประเทศก็จะถูกลง หรือเข้าไปแก้ที่ปัญหา คือ การจัดการโรคภัย การช่วยเหลือเกษตรกร การจัดการการตลาดเพื่อประชาชน ฯ ซึ่งผู้เขียนคงไม่มีความสามารถไปบอกกล่าวผู้ดำเนินนโยบาย แต่สำหรับชาวบ้านนั้น เราคงต้องเริ่มจากการรักษาใจของเราไม่ให้ทุกข์ร้อนเกินไป บางครั้งไม่จำเป็นต้องไปหาใครเป็นคนทำ แต่หาสาเหตุเพื่อที่จะหาทางออกใหม่ เพราะเมื่อประตูด้าน

หนึ่งปิด และพยายามออกทางประตูนั้น ก็ไม่มีประโยชน์ การมองหาทางออกอื่นอาจจะเป็นทางออกที่ดีกว่า เช่น การลงบัญชีครัวเรือน การกำหนดการใช้จ่าย และพยายามให้มีเงินเหลือ และระวังการใช้จ่ายเงินในอนาคต โดยที่แก้ปัญหาวันนี้และนำปัญหาไปสั่งสมในวันข้างหน้าให้หนักขึ้น การบอกคนในครอบครัวให้ช่วยกันแก้ปัญหา และเป็นการเผชิญหน้ากับปัญหาด้วยความจริงใจ

การจัดการกับอาหาร เช่น การลองทำอาหารทานเองในบ้าน ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้บ้าง การนำอาหารไปทานที่ทำงาน ได้ทั้งคุณค่าอาหาร และประหยัด อาจได้ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเพิ่มขึ้น การทานอาหารที่เน้นคุณค่าอาหาร มากกว่ารสชาติ คือ ทานอาหารที่ราคาถูกลง แต่คุณค่าที่ได้คงเดิม เช่น หมูแพง อาจทานไก่ หรือไข่ ก็อาจช่วยลดค่าใช้จ่ายได้บ้าง การจัดการกับกลุ่มคนและสังคม เช่น การทำทานร่วมกันหลายบ้าน การทำอาหารมาแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกัน เป็นแนวทางที่ถนอมอาหารได้ดีที่สุด และอาจจะแบ่งค่าใช้จ่ายร่วมกัน ร่วมกันล้าง ก็เป็นการสร้างสังคมใหม่ให้ช่วยเหลือระหว่างกัน สร้างสังคมที่เข้มแข็งได้

การจัดการกับพื้นที่ว่าง อาจจะทำการเกษตรในพื้นที่ในบ้านได้ แต่ต้องสนุกที่จะทำ ก็ลองทำดูได้ อาจจะเป็นอาชีพเสริมในอนาคตก็ยิ่งได้ หรือการใช้เวลาว่างที่เหลืออยู่ทำในสิ่งที่ตนเองชอบ ถนัด และหากสังคมต้องการ ก็อาจจะสร้างรายได้ให้กับเราได้ เช่น การทำงานหัตถกรรม งานฝีมือบางอย่างที่เราชอบ และถ้าเราเสริมแนวคิดสร้างสรรค์ และทำให้สวยงามเพิ่มเติมก็เป็นรายได้เสริมได้อีกต่างหาก แทนที่จะปล่อยเวลา

ให้สูญเปล่า หรือไปทำกิจกรรมที่เสียทั้งเวลา และเงิน และ บางกิจกรรมอาจทำลายสุขภาพด้วย

นอกจากนั้น คงต้องไปอ่านเรื่องของชาสามถ้วย ที่เขียนเมื่อวาน นี้ อาจจะช่วยในการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ซึ่งจะช่วยให้เรา มีงาน และมีธุรกิจต่อไปได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เราจะผ่านเรื่องเหล่านี้ไปด้วยกันได้เป็นอย่างดี เพราะในที่สุดเรื่องทุกเรื่องก็ต้องผ่านไป

ติดตามเรื่องราวอื่น ๆ เพิ่มเติมได้

จาก www.minsenconcept.com